

VERKKOPALLOA JA KEILAILUA

Tennistä liivipuvuissa ja pitkissä helmoissa

Poliisimestarin pihasta kuuluu nuorten nauru Esplanadille asti. Kureliivillä kapea-uumaiseksi vyötetty nainen maata viistävässä hameessa lyö mailalla pientä palloa ja liivipukuinen herra syöksyy pihan poikki viritetylle verkolle. Mitä Fanny-neiti nyt on keksinyt?

Tampereella von Kraemerin perheessä pelattiin tennistä 1900-luvun alkuvuosina. Poliisimestari Carl Johan von Kraemerin ja Augusta-rouvan perheessä oli viisi lasta. Vanhin oli nimeltään Carl Gustaf Robert, seuraavat Fanny, Oscar, Dagmar ja Olga. Perhe asui Kauppakadun ja Esplanadin, nykyisen Hämeenpuiston, kulmassa. Fanny-tytär oli 24-vuotias hankkiessaan tennispelin verkkoineen ja mailoineen. Kesällä 1907 pystytettiin verkko omaan pihaan ja nuoret opettelivat pelaamaan lawn-tennistä. Fannyn mieluisin pelikaveri oli varmaan Edvard Bruun, jonka kanssa hän avioitui saman vuoden lokakuussa.

Wimbledonissa kilpailtiin miesten tenniksen kaksinpelissä jo 1870-luvulla. Suomeen tennis tuli muutamaa vuotta myöhemmin. Pelin säännöt julkaistiin Porissa 1880-luvulla ja kisat tiedetään järjestetyn Turussa Sappalinnan urheilukentän vihkiäisissä vuonna 1893. Viipurissa perustettiin Suomen ensimmäinen tennis-seura Wiborgs Lawntennisklubb vuonna 1898. Åbo Lawn-Tennis Klubb yhdisti viisi vuotta myöhemmin Turun tenniksenpelaajat. Hangossa kylpylävieraat pelasi-

vat kesäisin innokkaasti tennistä ja pian järjestettiin Hangossa kansallisia kisoja. Terijoella oli kymmeniä kenttiä, joilla huviloiden kesäasukkaat ja kylpylän vieraat pelasivat muodikasta verkkopalloa.

Tampereella ruotsinkieliset ystävykset pelasivat tennistä ensin poliisimestarin puutarhassa ja seuraavana kesänä Esplanadin varrella koulun pihalla. Heinäkuussa 1909 tenniksen harrastajat tapasivat Engströmin kahvilassa Kauppakadun ja Läntisen kadun, nykyisen Näsilinnankadun kulmassa. Engströmin kahvila oli raittiuskahvila, vaikka ylioppilas Ragnar Palmerus nauttikin siellä ystävänsä Murtomäen kanssa punssia F. E. Sillanpään vuonna 1923 ilmestyneessä romaanissa Hiltu ja Ragnar.

Siellä vanhoissa varjoisissa suojissa odottelivat paksut pöytäliinat ja oviverhot vieraitaan – ei ollut ketään näin aikaisin päivällä. Käännyttiin ensin kassan ohi oikealle, sieltä jälleen noustiin pari porrasta yhä peremmälle pieneen kodikkaaseen huoneeseen, jossa yhdellä seinällä oli kookas peili... Oli uneliaan hiljaista; saattoi hyvin kuulla, kuinka neiti tulla sipsutteli pehmeätä mattoa myöten tännepäin...

Tenniksenpelaajien seurue taisi tilata neidiltä kahvia ja leivoksia. Samalla pohdittiin mahdollisuutta saada Tampereelle oikea tenniskenttä ja päätettiin perustaa oma seura Tammerfors Lawn-Tennisklubb. Seuran ensimmäiseen hallitukseen kuuluivat Lars Wasastjerna, B. Gripenberg, Dagmar von Kraemer, Ed. Fischer ja W. Boije. Tampereen kaupunki vuokrasi klubille alueen tenniskenttää varten Vanhan kirkon ja Frenckellin tehtaan välistä.

Vuonna 1913 valmistuivat uudet tenniskentät kaupungilta vuokratulle tontille Tiiliruukinkadulle, nykyisen Koulukadun kentän kohdalle Pyynikille. Seurapiiri pelasi uusilla kentillä muutaman vuoden ajan, mutta pian pelaajat hajaantuivat tahoilleen. Verkot vietiin varastoon ja mailat unohtuivat komeroihin. Alkoi sota.

Suomen itsenäistymisen ja vuoden 1918 sodan jälkeen Tiiliruukinkadun kentille tulivat uudet pelaajat. Arkkitehti Bertel Strömmer kuului nyt Lawn-Tennisklubbin eli Verkkopalloseuran hallitukseen ja oli organisoimassa sotavuosien aikana rappeutuneiden tenniskenttien kunnostusta. Vähitellen tenniksestä kiinnostuivat myös suomenkieliset pelaajat ja koululaiset opettaja Paul Jaeckelin ansiosta. Jaeckel oli aikansa urheiluvaikuttaja: hän oli perustamassa jääkiekkjoukkuetta Tammerfors Bollklubb vuonna 1932. Tästä Tampereen Ruotsalaisen yhteiskoulun urheiluseurasta kehittyi myöhemmin Tampereen Tappara.

Tiiliruukinkadun kentillä pelattiin tennistä, mutta kovia savikenttiä oli vaikea pitää kunnossa. Pelaajat kaipasivat parempia kenttiä ja verkkopallohallistakin puhuttiin.

PURETAAAN VAI RAKENNETAAN? 1960 - ja 1970 - luku

Puretaanko halli?

Maanantaina 21. maaliskuuta vuonna 1960 kello 19 pidettiin verkkopallohallissa Tampereen Verkkopallosoija ja Keilaradat Oy:n varsinainen yhtiökokous. Kokouksessa yhtiön perustaja ja yhtiön johtokunnan puheenjohtajana sen perustamisesta lähtien toiminut Arne Winter ilmoitti muuttavansa pois Tampereelta ja luopuvansa johtokunnan jäsenyydestä. Taustalla oli Winterin tehtaiden myyminen Rosenlew-yhtymälle samana vuonna 1960. Arne Winter luopui omistussuudesta ja muutti Helsinkiin työskenneltyään 35 vuotta sukuyhtiön palveluksessa ja asuttuaankin keskellä tehdasaluetta.

Verkkopallosoija ja Keilaradat Osakeyhtiön uuteen johtokuntaan valittiin johtaja Sten Söderholm, josta tuli johtokunnan puheenjohtaja, tuomari Toivo Hietala Tampereen kaupungin edustajana ja johtajat Toivo Männistö, Jaakko Tiitola ja Tauno Sinisalo. Yhtiön isännöitsijänä jatkoi myymälänhoitaja Frans Kanto.

Uuden vuosikymmenen ensimmäisiä töitä oli lämmityskattilan uusiminen. Jo vuonna 1956 lämmityskattila piti vaihtaa uuteen, mutta sota- ja pula-ajan sääntelytalouden purkamisen jälkeisessä epävarmassa taloustilanteessa pankki ei myöntänyt yhtiölle lainaa. Lainaa anottiin uudelleen, mutta tälläkään kertaa sitä ei myönnetty, sillä tontin vuokrasopimus oli umpeutumassa kahden vuoden kuluttua. Kaupunginhallitus ei ollut tehnyt uutta sopimusta tontin vuokra-ajan jatkamiseksi. Jälleen oli tyydyttävä korjaamaan vanhaa lämmityskattilaa. Myöhemmin syksyllä vuokrasopimus uusittiin.

Tampereen kaupunginhallitus päätti 15.8.60 kokouksessaan, että tontin vuokrasopimusta jatketaan 1.10.1962 lukien 10 vuodella mk 20.000:- vuosivuokralla, kuitenkin siten, että jos rakennuksia käytetään pääasiallisesti muuhun kuin verkkopalloiluun ja keilailuun sekä muihin niihin liittyviin tarkoituksiin, vuosivuokra on mk 600.000:-, ja että mikäli alueen saaminen kaupungin haltuun tiejärjestelyjen tähden käy tarpeelliseksi, kaupungilla on oikeus irtisanoa vuokrasopimus ennen määräaikaakin vuoden irtisanomisajoin.

Tiejärjestelyillä tarkoitettiin Helsingin ja Vaasa välisen tien Tampereen osuutta Ratinan sillalta eteenpäin. Tiestä keskusteltiin ensi kerran 1930-luvulla ja uudelleen sotien jälkeen liikenteen jatkuvasti kasvaessa. Raskaskin liikenne kulki kaupungin keskustan läpi yli Hämeensillan ja länteen päin kapealla kannaksella pitkin Pirkankatua ja Pispalan valtatieä.

Ratinan siltaa ryhdyttiin rakentamaan vuonna 1953, mutta silta tarvitsi jatkokseen tien länteen päin. Vuonna 1959 järjestettiin Valtakunnantien suunnittelukilpailu. Kilpailun sääntöjen mukaan tiessä oli oltava kaksi seitsemän metrin levyistä ajorataa vähintään puolentoista metrin pientarein ja tiellä oli voitava ajaa 80 kilometrin tuntinopeutta. Lisäksi Pyynikin luonnonkauneus olisi säilytettävä mahdollisimman koskemattomana.

Kilpailu päättyi tammikuussa 1960 ja siihen jätettiin 61 ehdotusta. Kaupunginhallituksen nimeämä palkintolautakunta jakoi kilpailuun tulleet ehdotukset neljään ryhmään. Eteläisen vesiratkaisun kannattajat suunnittelivat tien kulkemaan osin pitkin Pyhäjärven rantaan rakennettua pengertä. Etelärinneratkaisuissa tie kulki Pyynikin harjun etelärinteeseen suuntaisesti pitkin rinnettä tai sen juurella. Keskiratkaisuissa tie kulki Pyynikin harjun pohjoisrinnettä pitkin johdinautohallille asti ja siitä länteen läpi Pispalan. Pohjoisratkaisussa tie kulki niin ikään pitkin harjun pohjoisrinnettä, mutta kulki johdinautohallilta länteen päin Pispalan valtatie ja Näsijärven välissä.

Kilpailun voitti ehdotus Transito, jonka mukaan tie kulkisi Ratinan sillan jälkeen Koulukadun kentän eteläpuolta Piispantalolle. Piispantalolta Pirkankadun johdinautohallille tie kulkisi tunnelissa. Palkintolautakunta piti kuitenkin tunnelia kalliina ratkaisuna ja esitti, että Valtakunnantie kulkisi pitkin Palomäentietä.

Kilpailun jälkeen kaupunginhallitus päätti pyytää tie- ja vesirakennushallitusta laatimaan Tampereen runkotien suunnitelman. Tätä varten TVH perusti Tampereelle suunnittelutoimiston, jonka käyttöön kaupunki antoi huoneiston johdinautohallista. Toimiston päällikkö oli yli-insinööri Väinö Suonio ja siinä työskenteli enimmillään yli 20 henkilöä. Suunnittelutyö alkoi syksyllä 1961 ja kesti yli kolme vuotta. Pyynikin moottoritietä ryhdyttiin suunnittelemaan voittaneen ehdotuksen ja muiden kilpailussa saatujen ideoiden pohjalta.

Joulukuussa 1964 TVH:n edustajat pääjohtaja Martti Niskalan johdolla luovuttivat tiesuunnitelman kaupunginhallitukselle. Suunnitelman mukaan moottoritie kulki Ratinan sillalta johdinautohallille Palomäentien suuntaisesti yli Piispantalon ja Kilometritalon. Koulukadun eteläpään rakennettavassa Palomäen eritasoliityksessä ja johdinautohallin risteyksessä olisi liittymät keskustan katuverkkoon. Johdinautohallilta länteen päin tie kulki Pispalan valtatie ja Porin radan välissä. Rautatietä siirrettäisiin lähemmäs Näsijärven rantaa. Verkkopallohalli jäisi moottoritien alle.

Toisaalta Pyynikin harjun turmelemista vastustettiin, toisaalta liikennejärjestelyjä pidettiin välttämättöminä. Tammerkoski-lehdessä kommentoitiin tiesuunnitelmaa. Asemakaava-arkkitehti Aaro Alapeuson mielestä kehitystä ei voi jarruttaa:

Nykyaikaisessa kaupungissa ei liikennettä voi jättää lapsipuolen asemaan. Liikennettä ei turhaan nimitetä yhteiskunnan verenkiertoksi.

Liikenteen luonteen väärinymmärtämistä osoittaa kuvittelu, että sen kehitys voitaisiin määräyksillä, rajoituksilla tai muilla kielteisillä toimenpiteillä pysäyttää. Liikenteen dynaaminen voima on vastustamaton.

Piispa E. G. Gulin ei surrut suunnitelmaa purkaa piispantalo, mutta vastusti pitkin Pyynikin harjua kulkevaa moottoritietä. Hän kannatti arkkitehti Harry W. Schreckin ehdotusta tehdä Hämeenpuistosta avotunnelissa kulkeva moottoritie.

Piispantalon joutuminen vaaravyöhykkeeseen ei erityisesti murehdata. Talo on suureellinen sen Mestarin seuraajalle, jolla ei ollut mihin päänsä kallistaisi.

Todennäköisesti nykyiset haitat melu ja pakokaasut häviävät jo pian, sillä seuraava sukupolvi ajaa atomivoimalla.

Vuosikymmenen lopulla rakennettiin Pohjoinen kehätie Näsijärven rantaan ja aloitettiin moottoritien rakentaminen Villilän ja Pispalan välillä. Hervannan valtavyöhyke liittyi luontevasti uuteen Pohjoiseen kehätiehen. Uudet tiet helpottivat Pispalan valtatie ahtautta. Samanaikaisesti 1970-luvun alussa perustettu Pyynikkitoimikunta käänsi kaupungin päättäjiä vastustamaan moottoritietä. Lopulta Pyynikin läpi kulkevasta Valtakunnantiestä luovuttiin. Verkkopallohallia ei purettu.